

Historia kiinnostaa

Taidetutkija Markus Lång (HS 18.7.) päättelee paljon lyhytkirjoituksen yhdestä sivulauseesta. Alan tapaanko?

Suosittelin (14.7.) näet biologeille myös historiaa, vaikka se ei *luonnontieteiden näkökulmasta* ole tiede. Tätä Lång pitää tautologiana (tunnetun toistona), jota hän suotta paheksuu. (Onhan tieteiden kuningatar, matematiikka, pelkkää tautologiaa.) Poistamalla sitten lauseesta puolet (kursivointi) hän luo siitä itselleen ärsykettä vastineeksi asti.

Historiatutkimus voi epäilemättä soveltaa monien tieteenalojen menetelmiä selvittäessä, mitä joskus menneisyydessä todella tapahtui. On toki mielenkiintoista saada selville, minne asti Lönnrot ehti matkustaa runoretkellään vuonna 1831 ennen kuin hänet passitettiin pelastamaan Helsinkiä koleralta.

Tämä vastaa kuitenkin luonnontieteissä vasta havaintojen tekoa, faktojen keruuta. Mutta entä teoria? Luonnontieteiden ydin ovat teoriat, joiden pitävyyttä voidaan riippumattomasti testata; esimerkiksi kokeiden avulla tai tulevia, kriittisiä tapahtumia ennustamalla. Väärä ennuste johtaa teorian hylkäämiseen.

Historiassa ”teoriat” näyttäisivät olevan paremminkin eri tutkijoiden (kertakäyttö)tulkintoja. Niitä ei juuri voida testata kokeellisesti tai tulevaisuutta ennustamalla. Menneisyyttä koskevia ennusteita voitaisiin kai tuottaa (mutta ovatko aineistot riippumattomia?).

Luonnontieteiden metodiset kriteerit tuovat niille luotettavuutta, jota ei muilla keinoin ole saatavissa. ”Historian lainalaisuuksista” olemme tottuneet saamaan runsaasti kilpailevia selityksiä. Niiden paremmuutta ei voida luonnontieteen normien mukaisesti ratkaista. Ehkä jokin niistä on oikeassa – kuka tietää.

Tai ehkä ”oikea” historiatiede (johon me maallikot harvoin törmäämme) pysyttäytyykin menneiden faktojen löytämisessä ja todistamisessa?

Siitä huolimatta olisi historiaan perehtymisestä hyötyä biologian opiskelijoille.

25.7.2005 Jussi Tammisola